

het toezigt over de bijzondere scholen aan inspecteurs op te dragen (*Memorie van Antwoord*, blz. 10). In de Kamer was men, blijkens het tweede *Verlag*, blz. 14-15, door dit antwoord niet overtuigd. In zijne tweede *Memorie van Beantwoording*, blz. 5, handhaaft de Minister zijn standpunt vooral door er op te wijzen, dat de tusschenkomst van ambtenaren »tot moeilijkheden of botsingen aanleiding zou kunnen geven, zonder eenig nut, want bestuurders van bijzondere scholen van hooger onderwijs blijven toch vrij in de keuze der onderwijzers en in de leerstof.»

Dit laatste is volkomen waar; doch het is niet om reglementering van het bijzonder onderwijs te doen, maar om toe te zien, dat de scholen die het geldt werkelijk tot het hooger onderwijs behooren, dat de overgelegde reglementen werkelijk getrouw worden nageleefd. Die zekerheid zou een persoonlijk toezigt, naar des ondergeteekendes overtuiging, wel degelijk kunnen verschaffen.

JONCKBLOET.

[18. 4.]

NOTA.

De ondergeteekende, een duidelijk denkbeeld willende geven van de wijze, waarop, naar zijne bescheiden meening, een gymnasium zou behooren te worden ingerigt, om aan elke behoefte te voldoen, en tevens wenshende zijne medeleden in staat te stellen de doelmatigheid der inrigting ter toetse te brengen, neemt de vrijheid een tabellarisch overzicht der lessen aan te bieden, ontworpen in den geest, waarin hij meent dat uitvoering zou kunnen worden gegeven aan het voorschrift van art. 7 naar de door hem en drie geachte medeleden ontworpen wijziging.

Hij merkt daarbij op, dat het in 't geheel de bedoeling niet is, dat zoodanige tabel in het leerplan worde opgenomen: dit moet alleen den omvang van het onderwijs in de verschillende vakken regelen, en de wijze, waarop het over de verschillende jaren van den cursus zal worden verdeeld. Het schoolbestuur behoort niet te veel aan banden te worden gelegd. Wanneer nu en dan de omstandigheden vorderen aan eenig vak meer, aan een ander minder uren te besteden, moet men met die omstandigheden te rade kunnen gaan; mits slechts aan het einde van het studiejaar de gestelde grens worde bereikt.

Uren in 't jaar à 42 weken.		STUDIEVAKKEN.											Uren in 't jaar à 42 weken.
			I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIIa.	VIIa.		
1554	a.	Grieksche taal en letterkunde,	0	0	6	7	10	5	4	3*	0	1092	
1848	b.	Latijnsche taal en letterkunde,	0	8	8	8	6	5	5	0	0	1260	
588	c.	Nederlandsche taal en letterkunde,	4	2	1	1	2*	2*	2*	2*	0	504	
504	d.	Fransche taal,	0	0	4	2	2	2	2	0	0	336	
672	e.	Hoogduitsche taal,	4	3	3	2	1	2	1	0	0	546	
462	f.	Engelsche taal,	0	0	0	4	3	2	2	0	0	294	
630	g.	Geschiedenis,	4	3	2	2	2	1	1	0	0	546	
546	h.	Aardrijkskunde,	3	2	2	2	2	1	1	0	0	462	
84	i.	Beginnelsen der staathuishoudkunde,	0	0	0	0	0	1	1	1	1	84	
546	k.	Wiskunde,	4	3	2	2	2	0	0	4	4	882	
84	l.	Natuurkunde,	0	0	0	0	0	1	1	6	7	546	
84	m.	Scheikunde,	0	0	0	0	0	1	1	6	7	546	
168	n.	Natuurlijke geschiedenis,	2	2	0	0	0	0	0	4	6	588	
210	o.	Gymnastiek,	2	2	1	0	0	0	0	0	0	210	
210	p.	Teekenen,	2	2	1	0	0	0	0	0	0	210	
(168)	q.	Hebreeuwsch,	0	0	0	0	0	mem.	mem.	0	0	0	
Wekelijksch totaal . .			25	27	30	30	30	28	25	26	25		

De bedoeling is alle leerlingen, zonder onderscheid van bestemming, de vijf eerste studie jaren te zamen te laten volgen, maar voor het zesde en zevende jaar eene split-sing in te voeren, zoodat aanstaande medici en natuurphilosophen, behalve nog enkele gemeenschappelijke lessen, eene eigenaardige opleiding erlangen.

Het wets-ontwerp eischt voor alle aanstaande studenten dezelfde voorbereiding, en wel eene zoodanige, die hoofdzakelijk klassiek-litterarisch is. De voorstellers van het amendement zijn van de noodzakelijkheid van dien algemeen grondslag evenzeer overtuigd, maar zijn tevens van oordeel, dat, zoo er onoverknelijke bezwaren zijn,

die aan eene absolute toepassing van het beginsel in den weg staan, daarop moet worden gelet.

Bij de omkeering, die over geheel Europa gaandeweg in de rigting van den geest plaats greep, waarbij de vroeger te veel verwaarloosde realia meer op den voorgrond kwamen, moest zich wel de vraag opdoen, of de klassieke voorbereiding voor de hoogeschool zou worden behouden, dan of zij, althans voor de toekomstige beoefenaren der natuurwetenschappen, door iets anders behoorde te worden vervangen. Die vraag is, vooral in het buitenland, ernstig overwogen, en de beschouwingen, daarover geopperd aan de Deutsche universiteiten, zijn onder de aandacht der

Nederlandsche Volksvertegenwoordiging gebragt in het verslag over het adres van den senaat der Groninger hoogschool betreffende de vrijstellingen van het examen in het Latijn en Grieksch, en daarmede verwante vakken (1). Uit dat verslag bleek, dat, zoo op dit punt geen volkomen eenparigheid van gevoelen bestond, bij verreweg de meeste deskundigen evenwel de overtuiging gevestigd was, dat als de beste voorbereiding voor akademische studie, ook der natuurkundige wetenschappen, nog altijd de klassiek-litteraire was te beschouwen.

In Frankrijk was men gaandeweg, na eene tijdelijke afwijking, weer tot hetzelfde inzicht gekomen (2).

Blijkens het Verslag der Kamer over het door den vorigen Minister van Binnenlandsche Zaken ingediend wets-voorstel tot regeling van het hooger onderwijs, waren slechts „enkele leden” van oordeel, dat het zeer wel aanging „dat het diploma van de hogere burgerschool als voldoende bewijs van voorbereidende studie in de natuurkundige wetenschappen, ja zelfs als bewijs van genoegzame voorbereiding voor alle studievakken, werd erkend” (bl. 8). De meerderheid was evenwel van meening „dat klassieke vorming zich uit menig oogpunt door niets anders vervangen laat” (bl. 10).

De ondergeteekende herhaalt gaarne, dat hij van de waarheid der laatste stelling volkomen overtuigd is. Het komt er slechts op aan zich helder voor oogen te stellen, wat men onder klassieke vorming heeft te verstaan, en tevens te overwegen, of bloot klassieke vorming voldoende is.

Zij die zich tegen den klassieken grondslag verklaarden schenen dat vooral te doen in de overtuiging, elders (bladz. 9) uitgesproken, „dat in onzen tijd de klassieke talen veel van het vroeger daaraan gehechte gewigt verloren hebben, en dat het diep doordringen daarin voor de ontwikkeling van den geest minder noodig is, nu de methode van het taalonderwijs in 't algemeen zulk eene geheele verandering heeft ondergaan”. Zij gaan daarbij blijkbaar uit van het denkbeeld, dat onder klassieke opleiding alleen beoefening der oude talen wordt verstaan, gelijk vroeger bijna uitsluitend het geval was. Maar vooreerst moet studie der taal vooral dienstbaar gemaakt worden om die kennis der oudheid te verwerven, die voor algemeene beschaving onontbeerlijk is. En daarenboven is het eene onbewezen stelling, dat de methode van taalonderwijs in het algemeen, vooral in hare toepassing hier te lande, zoo is verbeterd, dat de vormende kracht van het degelijk onderwijs in de talen der oudheid met vrucht door ander taalonderwijs zou kunnen worden vervangen. De ervaring bij de eindexamens onzer hogere burgerscholen opgedaan, schijnt veeleer het tegendeel te bewijzen. Wie het jongste opstel van dr. STEYN PARVÉ in de *Economist* van November 1875 gelezen heeft, zal in die overtuiging aanmerkelijk zijn versterkt.

Het degelijk en methodiek onderwijs in de klassieke talen heeft eene vormende kracht ter ontwikkeling van bevattingsvermogen en oordeel, door geen ander taalonderwijs geveenaard. Bovendien strekt die studie vooral om den leerling te doen indringen in den geest der oudheid. De geschiedenis leert, dat de herleving der letteren in Europa als het ware de opstanding van den geest uit het graf is geweest; welnu, wat de Renaissance voor de algemeene beschaving was, moet de kennis der oudheid voor den gymnasiast worden; hij moet er de levendmakende kracht van ondervinden. De kennis der wording en ontwikkeling van de maatschappelijke instellingen, de geschiedenis vooral van klassieke letteren en kunst, dit alles moet een blijvend in druk maken, zijn verstand scherpen, zijn smaak louteren en in het algemeen kiemen van beschaving achterlaten voor het geheele leven, ook al werd na eenige jaren de taalkennis grootendeels vergeten waardoor men in staat gesteld werd uit de bronnen zelve te putten en daardoor een des te levendiger indruk te krijgen. (3)

Hieruit volgt natuurlijk de eisch van gelijke voorbereiding voor allen zonder onderscheid van toekomstige bestemming. Ofschoon nu dat stelsel op zich zelf bij de meesten die daarover een oordeel toekomt niet alleen mogelijk, maar

ook wenschelijk wordt geacht, zijn daaraan bij ons bezwaren verbonden, waaraan sommigen overgroot gewigt hechten. Zij gelden de opleiding der aanstaande medici en natuurphilosophen, die zoodoende al te langen tijd zou vorderen. Hooren wij daaromtrent den hoogleeraar DONDERS in zijne rede *Over de regeling van het medisch onderwijs*, bladz. 3: „Zij zullen buiten en behalve de natuurkundige propaedeusis zich bezwaard zien met de feitelijk naar de gymnasia overgebragte letterkundige propaedeusis der juristen. . . . Alsof de studie van den medicus niet reeds uitgebreid genoeg ware! Thans zijn de meesten reeds 26, ja 28 jaren oud, alvorens ze gedoctoreerd en met den titel van arts tot de praktijk bevoegd zijn. Duurt de studie nu nog een paar jaren langer, dan zullen zij straks twee derden van den gemiddelden levensduur achter zich hebben, als ze met de praktijk beginnen. De ongerijmdheid is te groot om te vreezen, dat zij tot wet wordt.”

De Regering sloot de oogen voor dergelijke bezwaren niet; en daaraan willende te gemoet komen, zeide de Minister in zijne tweede *Memorie van Beantwoording*, bladz. 2: „In den aanvang van het laatste jaar van den zevenjarigen cursus kan eene splitsing plaats hebben in overeenstemming met het vak van studie, waaraan de leerlingen zich zullen wijden. Bij de vaststelling van het leerplan, in art. 7, 2de lid, vermeld, en van het programma, in het laatste lid van art. 10 bedoeld, zal hierop te letten zijn.”

De hoogleeraar DONDERS wil het door hem vermelde op soortgelijke wijze als de Regering uit den weg ruimen. Ziehier zijne redenering:

„Kennelijk moet het streven des wetgevers er op gerigt zijn den studietijd voor den medicus te bekorten. Daartoe strekke in de eerste plaats eene splitsing van den cursus op de gymnasia. Bezwaren mogen daaraan verbonden zijn; waar de noodzakelijkheid gebiedt, moeten zij worden overwonnen. Trouwens, die bezwaren zijn niet zoo bijzonder groot: immers de eerste vijf jaren kan voor alle leerlingen de cursus dezelfde zijn, en eerst het zesde jaar, terwijl voor de toekomstige literatoren, god- en rechtsgeleerden het onderwijs de letterkundige rigting behoudt, zal het voor de toekomstige filosofen en medici eene meer natuurkundige, vooral natuurhistorische rigting moeten aannemen. Wat verbiedt dit te verwezenlijken? Een tweeledig doel zal voor hen daarmede worden bereikt. Zij blijven ontheven van de meer uitgebreide letterkundige studien, die als propaedeusis van de universiteit naar de gymnasia werden overgebragt, en vinden gelegenheid, om alvast in sommige vakken, die thans tot het natuurkundig propaedeutisch examen behooren, zich voldoende te bekwalen. . . . Bij zoodanige regeling kon hij op denzelfden leeftijd, als thans het geval is, als student worden ingeschreven (waartegen geen bezwaar is, want de student in de geneeskunde studeert goed van het eerste jaar af) en, doordien ook een deel zijner propaedeusis naar het gymnasium zou zijn overgebragt, zou zijne academische studie met een jaar worden bekort. *Dat ware een belangrijke schrede op den goeden weg.*”

De ondergeteekende is het met de hoofdgedachte dier redenering volkomen eens. Door zoodanige regeling worden wigtige bezwaren uit den weg geruimd zonder het aangenomen stelsel geheel te laten varen.

Maar het is noodig haar in de wet te schrijven: zij mag aan geen leerplan worden overgelaten. Niet slechts in art. 7 moet daarvan blijken, maar dewijl zij van invloed is op de inrigting der eindexamens, moet het gevolg daarvan ook in art. 10 worden geformuleerd.

De steller der *onpersoonlijke amendementen* heeft (blz. 19) „tegen deze oplossing van de quaestie ernstige bedenkingen”.

„Eerstelijk, zegt hij, zal dit gesplitste onderwijs halfslachtig worden, en de jongelieden, die nu aan hunne vakstudien beginnen, zullen weinig hart meer voor de litterarische hebben.”

Men kan antwoorden: halfslachtig, ja, in den zin van niet eenzijdig, niet exclusief. Maar het is te verwachten, dat de jongelieden wel degelijk hart voor litteratuur zullen behouden als men er zich toe bepaalt, voor zooveel noodig, de resultaten uit het vroeger behandelde te trekken. Eene nadere aanwijzing zal dit straks duidelijker maken.

„Ten tweede is de tijd van één jaar te kort om aan het gymnasium eenigzins grondig al de deelen der natuur-

(1) Zitting 1871—1872, 10, n°. 2.

(2) Zie *Bijblad* 1872—1873, blz. 568.

(3) Men vergelijke hierbij THORBECKE, *Over de regeling van het hooger onderwijs*, blz. 48, 49.

wetenschap te onderwijzen, die tot de propaedeuse der natuur- en geneeskundigen behooren, zoodat die propaedeuse aan de hoogeschool toch weer van voren af aan zal moeten worden ter hand genomen."

Er is geen enkele reden om te vermoeden, dat dit onderwerp niet grondig zou worden behandeld, vooral wanneer niet één, maar twee volle studiejaren daaraan worden besteed, zoo als de voorstellers van het amendement gaarne bepaald zagen.

» Ten derde komt het bezwaar, dat de methode aan de hoogeschool ligt eene andere is dan die aan het gymnasium."

Ja, maar ligt ook niet. En daarvoor kan worden gezorgd.

» Ten vierde, dat degelijk onderwijs in de natuurwetenschappen aan het gymnasium niet kan gegeven worden zonder een uitgebreiden en kostbaren apparatus."

De meeste klem schijnt wel op *kostbaar* te liggen. Moet men voor zoodanige uitgave terugdeinzen als zij blijkt noodig te zijn?

Dat Staatshulp in sommige gemeenten noodig zal zijn, valt niet te ontkennen; maar al te hoog zal de daarvoor benodigde som niet klimmen, wanneer men maar niet zoo vele gemeenten tot het oprigten van een gymnasium verplicht.

» Eindelijk zullen de examens van artt. 10 en 11 in deze vakken niet anders dan hoogstoppervlakkig kunnen zijn."

Het betoog dezer stelling wordt achterwege gelaten; 't is zeer de vraag of het zou zijn te leveren.

Na het gezegde zal men begrijpen, dat de ondergeteekende de » slotsom " verkeerdelijk opgemaakt rekent, die beweert, » dat men op deze wijze met veel kosten, omslag en inspanning eigenlijk geen degelijken grondslag van kennis zal hebben verkregen en dat alzoo dit laatste jaar van den gymnasialen cursus voor de aanstaande filosofen en medici een verloren jaar zal worden ".

De geëerde schrijver geeft de voorkeur aan een ander stelsel. Hij wil » den aanstaanden filosofen en medici vergunning geven om met een vijfjarigen cursus aan het gymnasium te volstaan, bij het admisie-examen tot de hoogeschool in taal- en letterkunde aan hen lagere eischen te stellen dan aan de overigen en hun alzoo gelegenheid te geven om op 17- of 18jarigen leeftijd aan de hoogeschool zelve zich geheel te wijden aan de propaedeuse in de vakken van wetenschap waarvoor zij zich bestemmen ".

Vergist de geëerde schrijver zich niet, wanneer hij meent dat de jongelieden dan op 17- of 18jarigen leeftijd aan de hoogeschool zullen komen? Hij had stellig 16- of 17jarigen leeftijd moeten stellen, en is dat niet te vroeg? Maar bovendien, kan op die wijze het doel worden bereikt, dat men met de klassieke opleiding beoogt? Dit mag worden betwijfeld.

De beschouwing der tabel zal dit nader in het licht stellen.

Met de studie der klassieke oudheid wordt eerst in het tweede studiejaar begonnen. Het eerste vormt als het ware den overgang van het lager tot het gymnasiaal onderwijs. Daarin wordt vooreerst het onderwijs in reeds bekende vakken, maar naar beter methode, voortgezet, en tevens met het aanleeren eener vreemde taal aangevangen. Waarom het wenschelijk is daartoe het Hoogduitsch te kiezen, en waarom het Fransch eerst naar het derde, het Engelsch naar het vierde studiejaar verwezen wordt, heeft dr. T. J. HALBERTSMA in zijne *Onparlementaire beschouwingen*, blz. 50, aangegeven, waarheen korthedshalve verwezen wordt.

Bij de voorgestelde indeeling is het hoogste getal uren in de week 30; die in de laatste studiejaren zijn verminderd, ten einde den juristen, enz. de gelegenheid te openen zich aan eigen, zelfstandige studie te leeren wennen, en medici tijd te laten in laboratoria en kabinetten te werken.

Voor den normalen cursus is het letterkundig en historisch element het sterkst vertegenwoordigd, en daarbij beslaat de klassieke oudheid natuurlijk de voornaamste plaats; stelt men het studiejaar op 42 weken, dan worden aan de daartoe behoorende vakken 3402 uren besteed; aan de overige talen benevens de letterkunde des vaderlands, de geschiedenis en aardrijkskunde evenzeer 3402 uren; aan de wis- en natuurkundige wetenschappen slechts 882 uren.

De voorgestelde splitsing van het onderwijs van de zesde klasse af, brengt eene merkelijke wijziging in die uren voor den aanstaanden medicus; daarom is zij evenwel met het

vooropgezette beginsel niet in strijd. Ten einde aan de bijzondere behoeften der aanstaande medici te voldoen, moet men z'ch wel vergenoogen met het bereikbare, zonder te streven naar volkomenheid.

Ten einde dit nader in het licht te stellen wordt de aandacht op sommige punten van het leerplan gevestigd.

Betrekkelijk de vakken c—h is het voldoende te herinneren, dat onder *geschiedenis* oude en nieuwe zoowel als die des vaderlands is begrepen; voorts, dat de uren in de tabel met een * geteekend, vooral bestemd zijn voor aesthetische behandeling der auteurs, geschiedenis van letterkunde, kunst en beschaving der oudheid en van de staatsinstellingen inzonderheid bij de Romeinen. Zij, die met het oog op hunne volgende bestemming, daaraan behoefte hebben, zouden in de beide hoogste klassen in plaats van de les over de Romeinsche staatsinstellingen te volgen, zich in die uren aan de studie van het Hebreeuwsch kunnen wijden

Met betrekking tot de oude talen zij opgemerkt, dat men het in de vijfde klasse zoo ver brengt, dat de geheele etymologie en syntaxis zijn afgehandeld, en, voor het Grieksch, XENOPHON, DEMOSTHENES, HOMERUS, SOPHOCLES of EURIPIDES en ARISTOPHANES worden gelezen. In de twee laatste klassen wordt door de gewone leerlingen de lezing der auteurs voortgezet, en daaraan de opzettelijke behandeling der geschiedenis van klassieke kunst, letteren en beschaving gepaard.

Voor het Latijn kan men het in de vijfde klasse tot de lezing van SALLUSTIUS, LIVIUS, CICERO, TERENTIUS, VIRGILIUS en HORATIUS gebragt hebben. In de hoogste klassen wordt aan de lezing der auteurs der geschiedenis der Romeinsche staatsinstellingen toegevoegd.

Als het waar is, gelijk sommigen beweren, dat op jeugdigen leeftijd natuurstudie en letterkunde niet met gelijke ingenomenheid kunnen worden behartigd, dan mogen aanstaande medici in het zesde jaar de lezing der auteurs staken en zich alleen met het onontbeerlijke, de studie der klassieke ontwikkeling en beschaving benevens de geschiedenis der Nederlandsche letteren, bezig houden.

Ontegengesteld is de voortgezette studie van de auteurs in de beide laatste studiejaren noodig om het in de kennis van de oude talen en de gemeenzaamheid met de hoofdschrijvers tot die volkomenheid te brengen, die wenschelijk is te achten; maar waar door de omstandigheden het *volkomene* niet is te bereiken, moet men ten minste trachten het *noodige* zoo grondig mogelijk aan te leeren. En nu doet zich natuurlijk de vraag op, of voor hen, die niet in staat zijn hunne taalstudie zoo ver voort te zetten als de eigenlijke norma eischt, het onderwijs in de oude talen grondig en uitgebreid genoeg is, om den leerling in staat te stellen met wezenlijke vrucht de lessen over de geschiedenis van letteren, kunst en beschaving te volgen, en de aanhalingen, daarbij noodig, te verstaan?

Die vraag kan niet anders dan toestemmend worden beantwoord: immers in de drie of vier jaren, die aan de klassieke talen zijn besteed, heeft de leerling in 't Grieksch 966 en in het Latijn 1260 lesuren bijgewoond; waarbij vooreerst grammaticaal onderwijs, en dus het algemeen vormend element op den voorgrond staat, maar waarbij hij allengs tevens met de voornaamste prozaschrijvers en dichters heeft kennis gemaakt.

Is de aanstaande medicus genoegzaam voorbereid om de voorafgegane studie met historisch-aesthetische oefeningen te bekronen, dan is het toch niet te veel gevegd, dat men aanneme, dat hij in de 126 daarvoor bestemde lesuren een helder, zij het dan ook beknopt overzicht van de geschiedenis der ontwikkeling van den geest bij de Ouden kan verwerven. Voor hen, die ook dit gedeelte van het onderwijs nog een jaar langer kunnen volgen, zal de kennis omvangrijker en dieper kunnen worden, voor den medicus zal hetgeen hij meêdraagt voldoende zijn om op zijne geheele vorming den gewenschten invloed te oefenen.

Rest nu de vraag, hoe het laatste gedeelte van het gymnasiaal onderwijs voor dezen aan zijne bijzondere vorming dienstbaar zal worden gemaakt.

In het algemeen is aan de natuurkundige wetenschappen slechts eene bescheiden rol bij het gymnasiaal onderwijs toegekend. Voor juristen enz. strekt het zich niet verder uit dan tot de beginselen en hunne meest algemeene toepassingen. Voor hen, die zich later op de studie der wis- en

natuurkundige wetenschappen willen toeleggen, behoort dat onderwijs heel wat hooger vlugt te nemen.

De hoogleeraar DONDERS zou tevreden zijn (zie zijne bekende brochure, blz. 3) als zij zich nog gedurende één jaar »hoofdzakelijk aan dier- en plantkunde" wijdde en tevens »eenige noties van natuur- en scheikunde" opdeden. De studie der twee laatstgenoemde vakken mogt dan voor de universiteit bespaard blijven.

Maar zou werkelijk op die wijze voor den medicus de »academische studie met een jaar worden bekort"? Ondanks des hoogleeraars groot gezag op dit gebied, mag bescheidenlijk de juistheid dier gevolgtrekking worden betwijfeld. Of is het mogelijk in den tijd van een enkel jaar natuur- en scheikunde in haren geheelen omvang grondig aan te leeren?

En bovendien, is het niet te verwachten, dat het ontslaan der aanstaande natuurkundigen aan het einde van het voorlaatste studiejaar hoogst nadeelig zou werken op de

overblijvende leerlingen? Zou bij dezen niet de zucht ontwaken om hunne tijdgenooten zoodra mogelijk, zonder den geheelen cursus te hebben afgevoerd, naar de universiteit te volgen? De jaarlijksche examens voor eene Staatscommissie openen daartoe misschien de mogelijkheid. In allen gevalle schijnt er geen bezwaar te bestaan om, als toch eene splitsing onvermijdelijk is, en de aanstaande medicus op het oogenblik dat zij invallen moet nog niet genoegzaam litterarisch is onderlegd, zoodat een gedeelte der medische propaedeuse aan het gymnasium moet komen, — die dan ook in haar geheel naar die instelling over te brengen. Dit schijnt zelfs logischer.

De voorgedragen splitsing wordt om deze redenen voorgestaan, naar aanleiding van den wenk daaromtrent in het tweede Verslag der Kamer, bladz. 5, gegeven. Verg. ook dr. HALBERTSMA op bladz. 26 volgg. zijner brochure.

JONCKBLOET.